

บทสรุป

การนำทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ فروยด์ มาใช้วิเคราะห์นวนิยายของ โจเซฟ คอนราด ทำให้ผู้วิจัยพบว่าเนื้อหาของนวนิยายทั้งแก่นเรื่อง และปมปัญหาเรื่องซึ่งมุ่งแสดงให้เห็นธรรมชาติของมนุษย์ว่า เมื่อใดก็ตามที่มนุษย์ปล่อยให้สิ่งที่มีติดตัวมาแต่กำเนิด หรือ id มีอำนาจในการควบคุมจิตใจ เขาก็จะยอมกระทำทุกสิ่งเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของตนเองโดยไม่คำนึงถึงศีลธรรม ซึ่งจะนำมาซึ่งความเสียหายแก่สังคม และบุคคลรอบข้าง ตลอดจนนำตนเองไปสู่ความหายนะในชีวิตด้วยในที่สุด เช่น อัลมาเยอร์, วิลเลม และ เดิร์ทส แต่หากมนุษย์ให้ส่วนที่ได้รับการอบรมจากสังคม หรือ superego เป็นตัวควบคุมจิตใจแล้ว เขาก็จะมีวิจารณ์ญาณ และสติในการตัดสินใจเลือกตอบสนองความต้องการของตนเองโดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมและผู้อื่นก่อนตนเองและมีสำนึกของความรับผิดชอบ ชั่วดีซึ่งเป็นตัวกำหนดให้เกิดความยับยั้งชั่งใจในการกระทำสิ่งต่างๆ เช่น ลินการ์ด และ เปย์โรล

นอกจากนั้น คอนราดยังเน้นแก่นเรื่องเกี่ยวกับการแสวงหาตัวตนของตนเอง หรือการมุ่งค้นหาจิตใต้สำนึก ซึ่งเกิดจากทัศนคติของคอนราดเองเกี่ยวกับหลักในการดำเนินชีวิตที่ว่า หากเราสามารถค้นหาจิตใต้สำนึกของตนเองพบ เราก็จะสามารถรู้ความคิด และความต้องการด้านไม่ดีที่ซ่อนอยู่ในจิตส่วนลึกของตนเอง และนำส่วนไม่ดีดังกล่าวมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ตนเองสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และการนำเสนอชีวิตของคนที่ไม่รู้จักจิตใต้สำนึกของตนเอง และมุ่งตอบสนองความต้องการของ id เพียงอย่างเดียว นั้นจะต้องประสบกับความหายนะในชีวิต

นวนิยายของคอนราดสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ กับสังคมที่เขาอยู่ด้วยว่า การที่มนุษย์ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมที่เขาอยู่ได้นั้น ทำให้เกิดปัญหาและความยุ่งยากอันนำมาซึ่งความหายนะในชีวิต เช่น เจมส์ เวตต์ และการทรยศต่ออุดมคติของตนเองอันเกิดจากการยอมแพ้ต่อสิ่งเร้าภายนอก และปล่อยให้ตนเองกระทำตามที่ id สั่งเพื่อตอบสนองความต้องการอันเกิดจากสิ่งเร้าภายนอกนั้นนำมาซึ่งปมปัญหาความขัดแย้งในใจของตนเอง อันเป็นจุดเริ่มต้นของปมปัญหาอื่นๆที่ยิ่งใหญ่ขึ้นคือ ปมปัญหาระหว่างตนเองกับผู้อื่นและสังคมต่อไป แต่หากเราสามารถยึดมั่นในอุดมคติของตนเอง โดยที่อุดมคติดังกล่าวถูกต้อง ไม่ผิดศีลธรรม หรือสร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น ซึ่งอุดมคติรวมของตัวละครเอกในนวนิยายของคอนราดก็คือ ความต้องการใช้ชีวิตสันโดษที่มีอิสระ รวมทั้งข้อสัจยต่อหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง ชีวิตก็จะพบกับความสงบสุขอย่างแท้จริง และประสบความสำเร็จ

ได้ตามที่ตนเองต้องการ ซึ่งนับได้ว่านวนิยายของคนภาคเหนือธรรมชาติของมนุษย์ โดยแสดงให้เห็นที่มาของปมปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิต และเสนอหนทางในการดำเนินชีวิตที่จะทำให้ชีวิตมีความสุขสงบอย่างแท้จริงได้อย่างเป็นสากล ซึ่งลักษณะการเขียนดังกล่าวก็เป็นจุดประสงค์หลักของการเขียนนวนิยายเชิงอัตชีวประวัติด้วย

นวนิยายของคนภาคสร้างภาพของความขัดแย้งระหว่างสิ่ง 2 สิ่ง เช่น ความรักอิสระ และสันโดษกับ การเห็นแก่ประโยชน์ของสังคม ความเป็นปัจเจกบุคคลกับสาธารณชน การได้รับการยอมรับจากสังคมกับการแปลกแยกจากสังคม ภาพดังกล่าวจะสะท้อนให้เห็นธรรมชาติ และความเป็นไปของชีวิตมนุษย์ โดยเน้นให้เห็นความเป็นปัจเจกบุคคลของตัวละครเอก ซึ่งมักใช้ชีวิตโดดเดี่ยว สันโดษและอิสระ ในขณะที่เดียวกันก็แสดงให้เห็นมโนธรรมของคนซึ่งเป็นสิ่งสำคัญด้วย โดยภาพที่ปรากฏในนวนิยายไม่ได้เป็นภาพที่เราเห็นจากภายนอก แต่เป็นภาพที่เกิดขึ้นภายในตัวละครคือ เป็นภาพที่เรามองผ่านสายตาของตัวละคร ว่ามีอะไรเกิดขึ้นกับตัวละครบ้าง และได้เห็นความคิด และความรู้สึกของตัวละครที่มีต่อโลกภายนอก โดยภาพที่เสนอนั้นมีทั้งภาพที่ออกมาจากตัวละครเอก และเป็นภาพของตัวละครเอกที่ถูกมองผ่านสายตา และการตีความทางความคิดของตัวละครผู้สังเกตการณ์ เพื่อนำผู้อ่านให้เดินทางลึกลงไปในจิตใจได้สำนึกของตนเอง ไปพร้อมๆกับตัวละคร โดยไม่ปล่อยให้ผู้อ่านเพลินไปกับเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นเพียงอย่างเดียว

เมื่อนำเหตุการณ์ต่างๆในนวนิยาย รวมทั้งลักษณะนิสัยของตัวละครเอกมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับชีวประวัติของคนภาคเองแล้ว ก็จะพบว่าคนภาคนำประสบการณ์ในชีวิตของตนเองมาถ่ายทอดลงในนวนิยาย และลักษณะของตัวละครทั้งความแปลกแยก ความโดดเดี่ยว และความรักอิสระ ก็เป็นลักษณะนิสัยของคนภาคเองด้วย ดังนั้น ถึงแม้ว่าฟิลลิป เลอซัน ผู้เขียนหนังสือ สัญญาอัตชีวประวัติ หรือ Le Pacte Autobiographique จะเขียนถึงเอกภาพระหว่างผู้เขียน ผู้เล่า และตัวละครว่า 'แม้ว่าผู้เขียนจะสร้างตัวละครให้เหมือนกับตนเองสักเพียงใด แต่ถ้าไม่ได้ใช้ชื่อเดียวกัน ก็ต้องถือว่าเป็นคนละคน ความเหมือน และความเป็นหนึ่งเดียวกันย่อมต่างระดับกัน การที่ตัวละครเหมือนกับผู้ประพันธ์นั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในระดับการเขียน เพราะผู้เขียนเป็นบุคคลจริงๆ ไม่ใช่บุคคลสมมุติบนหน้ากระดาษ การจำกัดขอบเขตการวิเคราะห์ให้อยู่ในดับทเท่านั้นจึงไม่เพียงพอ แต่จะต้องขยายขอบเขตไปถึงหน้าปกเพื่อเปรียบเทียบชื่อผู้ประพันธ์กับชื่อตัวละครเอก จึงจะ

สามารถตัดสินใจได้ว่าผู้เขียนกับตัวละครเอกเป็นคนเดียวกันหรือไม่¹ แต่ทว่าในการศึกษาวิเคราะห์นวนิยายของคอนราดทั้ง 15 เล่ม โดยการนำตัวละครเอกไปเทียบกับตัวคอนราด นำเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในเรื่องไปเทียบกับเหตุการณ์ที่เคยเกิดในชีวิตของคอนราด และการวิเคราะห์กลวิธีการประพันธ์ ทำให้ผู้วิจัยสามารถยืนยันได้ว่า คอนราดนำประสบการณ์ของตนเองในอดีตมาถ่ายทอดลงในนวนิยาย โดยตัวละครเอกคือส่วนหนึ่งของคอนราดจริง ดังที่ฟรอยด์เขียนไว้ว่า ผู้เขียนกับวรรณกรรมมีส่วนเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน โดยตัวละครคือส่วนหนึ่งของผู้เขียน และเหตุการณ์ต่างๆในนวนิยายคือเรื่องราวที่เกิดขึ้นในประสบการณ์ของผู้เขียนเอง ยิ่งไปกว่านั้น ชื่อของตัวละครเอกของคอนราดยังสามารถนำไปเทียบกับชื่อจริงของเขาได้ด้วย เช่น ชื่อเจมส์ เวตต์ และลอร์ดจิม มีอักษรต้นของชื่อเป็นอักษร J เหมือนอักษรต้นของคอนราด คือ โจเซฟ (Joseph), นอสโตรโมใช้อักษร N เหมือนชื่อกลางคือ นาเซซ (Naseez) และชื่อเคิร์ลกับชื่อท้าย คือ คอเซนนิออสกี (Korzennioski)

นอกจากนั้น การวิเคราะห์นวนิยายโดยเรียงตามลำดับเวลาในการตีพิมพ์ ยังทำให้ผู้วิจัยได้เห็นความเปลี่ยนแปลงของอุดมคติของตัวละคร และวิธีการแก้ไขปัญหา ตลอดจนลักษณะนิสัยของตัวละครว่า ตัวละครในช่วงแรกๆอย่างอัลมาเยอร์ และวิลเลมเต็มไปด้วยความโลภ ความหลงอำนาจและความเห็นแก่ตัวจนกระทั่งต้องเสียชีวิตลงเพราะความผิดหวังนั้น ต่างจากลักษณะของ ลอร์ดจิม มาร์โลว และกัปตันใน The Secret Sharer และ The Shadow Line ซึ่งเป็นคนหนุ่มที่สามารถค้นพบจิตใต้สำนึกของตนเอง และมีความสุขในชีวิต ทว่าตัวละครดังกล่าวก็ต่างจากเฮิร์สท ลินการ์ด และเปย์โรลีในนวนิยายช่วงสุดท้าย ที่เป็นตัวละครวัยกลางคน เต็มไปด้วยความสุขุม และรักชีวิตอิสระ แสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของตัวคอนราดเองตามทัศนคติในการดำเนินชีวิต และวัยที่สูงขึ้น อันทำให้เห็นว่าคอนราดค่อยๆแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองไปได้ทีละขั้น จนสามารถพบหนทางในการดำเนินชีวิตที่มีความสงบสุขอย่างแท้จริง

การวิเคราะห์นวนิยายอัตชีวประวัติของโจเซฟ คอนราดด้วยทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ จึงแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับผู้เขียนว่ามีส่วนเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันจริง และตัวละครเอกก็คือส่วนหนึ่งของตัวผู้เขียนเอง

1 พวงคราม พันธุ์บุรณะ , แนวเขียนเชิงอัตชีวประวัติในผลงานของโกแลต
(กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2536) หน้า 365 - 366.